

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ВІДВІДУВАННЯ НПМ СУДІВ

Розроблено у співпраці з Офісом
Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини

Проєкт Ради Європи
«Підтримка впровадження
європейських стандартів захисту
прав людини в Україні»

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Методичні рекомендації укладені Анастасією Ключою.

Ця публікація розроблена за фінансової підтримки Ради Європи. Погляди, викладені в цьому документі, є відповідальністю його автора і можуть не співпадати з офіційною політикою Ради Європи

Дозволяється відтворення уривків публікації (до 500 слів) за умови некомерційного використання, збереження цілісності тексту, контексту та надання повної інформації, що не повинна жодним чином вводити читача в оману щодо характеру, обсягу чи змісту тексту. Необхідно обов'язково зазначати джерело тексту:

«© Рада Європи, рік видання».

Усі інші запити щодо відтворення або перекладу цієї публікації або будь-якої її частини повинні адресуватися Директорату комунікацій Ради Європи (F-67075 Strasbourg Cedex або publishing@coe.int).

Уся інша кореспонденція щодо цієї публікації повинна направлятися до Головного Директорату з прав людини та верховенства права.

Верстка, дизайн обкладинки:
«K.I.C.»

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex
(<http://book.coe.int>)

© Рада Європи, 2024

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо проведення відвідування НПМ судів

2024

Зміст

Список абревіатур і скорочень.....	4
Розділ I. Опис місця несвободи.....	5
Розділ II. Стандарти забезпечення прав осіб, які перебувають у приміщеннях судів ДСА України	8
2.1. Заборона катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання.....	8
2.2. Право на безпечні умови перебування в суді.....	12
2.3. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу (ст. 49 Конституції України).....	13
2.4. Порухення прав людей з інвалідністю	14
2.5. Право на ефективні засоби юридичного захисту (статті 40, 57, 59 Конституції України)	16
Розділ III. Організація проведення моніторингового відвідування.....	17
3.1. Початок відвідування	17
3.2. Спілкування з керівником закладу	18
3.3. Спілкування із засудженими (підсудними).....	19
3.4. Огляд місця несвободи.....	21
3.5. Аналіз документації.....	22
3.6. Підбиття підсумків за участю керівництва установи	23
Додатки	24
ДОДАТОК 1. Анкета фіксації результатів відвідування НПМ приміщень суду	24
ДОДАТОК 2. Алгоритм дій у разі виявлення ознак неналежного поведження	29
ДОДАТОК 3. Орієнтовний маршрут відвідування	30
ДОДАТОК 4. Анкета для спілкування з утримуваними особами	31
ДОДАТОК 5. Рекомендації щодо заповнення звіту за результатами проведення відвідування національного превентивного механізму до судів.....	33
ДОДАТОК 6. Нормативно-правові акти у сфері захисту прав засуджених (підсудних), що перебувають у судах.....	36

СПИСОК АБРЕВІАТУР І СКОРОЧЕНЬ

Спецавтомобіль (автозак) — спеціалізований автомобіль, обладнаний для перевезення затриманих осіб

ДБН — державні будівельні норми

ДСА України — Державна судова адміністрація України

КЗК — Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи не-людському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (англ. — CPT)

КМУ — Кабінет Міністрів України

МОЗ — Міністерство охорони здоров'я України

Мін'юст — Міністерство юстиції України

МВС — Міністерство внутрішніх справ України

НГУ — Національна гвардія України

НПМ — національний превентивний механізм

НПУ — Національна поліція України

ООН — Організація Об'єднаних Націй

Уповноважений — Уповноважений Верховної Ради України з прав людини

Розділ I

ОПИС МІСЦЯ НЕСВОБОДИ

Відповідно до статті 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»¹ національний превентивний механізм має повноваження відвідувати приміщення (кімнати) для тримання підсудних (засуджених) у судах.

До приміщення суду підсудних (засуджених) доставляють у супроводі конвою.

Конвоювання із установ попереднього ув'язнення до судів та охорона їх під час судових засідань, а також конвоювання їх у зворотному напрямку здійснюються військовими частинами та підрозділами Національної гвардії України та органами Національної поліції України за місцем їх дислокації².

Конвоювання на засідання судів засуджених, які відбувають покарання в установах виконання покарань, до установ попереднього ув'язнення в населені пункти, де розміщуються суди, здійснюється військовими частинами Національної гвардії України, а з цих установ на засідання суду — вартами військових частин та/або підрозділами НПУ.

На території службової зони загальних судів слід передбачити відокремлену зону обмеженого доступу — місце для стоянки конвойних автомобілів у кількості до трьох одиниць транспорту³.

Безпосередньо до службового входу будинку загального суду, через який передбачено доставляти підсудних і підозрюваних, повинен

¹ Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

² Наказ МВС, Мін'юсту, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, ДСА України, Генпрокуратури від 26.05.2015 №613/785/5/30/29/67/68 «Про затвердження Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0698-15#Text>.

³ ДБН В.2.2–26:2010 Будинки і споруди. Суди, 5.11, <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-784>.

прилягати бокс для заїзду спеціального конвойного автомобіля й висаджування осіб, що перебувають під вартою⁴.

До складу групи приміщень для підсудних (засуджених) та конвою належать: камери для підсудних (засуджених), приміщення конвою і санітарні вузли.

Приміщення для підсудних і конвою допускається розміщувати в підвальному та цокольному поверхах будинку за наявності окремого евакуаційного виходу з цих приміщень безпосередньо назовні, але обов'язково в службову зону території судової установи⁵.

Додатково за завданням на проєктування може передбачатись кімната для роботи адвоката з підсудним (засудженим), що також може призначатись і для здійснення обшуку осіб, що були взяті під варту в залі судових засідань. Кімнату для роботи адвоката з підсудним (засудженим), камеру для здійснення обшуку належить обладнувати так, як і камери для утримання підсудних (засуджених). Додатково встановлюється стіл та лава, щільно скріплені з підлогою та стінами⁶.

Камери для підсудних (засуджених)

Відповідно до ДБН кількість камер для підсудних (засуджених) має бути передбачена, виходячи з розрахунку три камери на кожен зал судових засідань для розгляду кримінальних справ. Проте кількість камер може бути збільшена для забезпечення роздільного розміщення⁷:

- ▶ чоловіків і жінок;
- ▶ дорослих і неповнолітніх;
- ▶ підозрюваних, обвинувачених, які притягуються до кримінальної відповідальності в одному кримінальному провадженні, — окремо одне від одного;
- ▶ засуджених, які раніше працювали в суді, органах прокуратури, юстиції та правоохоронних органах, — ізольовано від інших категорій;

⁴ ДБН Будинки і споруди. Суди, там само.

⁵ ДБН Будинки і споруди. Суди (див. прим. 3), 6.1.14.

⁶ Там само, 6.5.2.

⁷ Закон України «Про попереднє ув'язнення», ст. 8, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text>; також Кримінальний кодекс України, ст. 88, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#n573>.

- ▶ засуджених до довічного позбавлення волі — окремо від інших категорій;
- ▶ хворих на активну форму туберкульозу легенів, психічно хворих — окремо між собою і окремо від здорових;
- ▶ засуджених, які прибули з виховних та виправних колоній для участі в розгляді справи в касаційній інстанції або для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження чи участі в розгляді справи як свідок, потерпілий, цивільний позивач, — окремо від інших осіб;

Зала судових засідань — спеціально обладнане приміщення для проведення слухання судового засідання. У залах судового засідання особливий фокус для групи НПМ — **місця для тримання обвинувачених (підсудних), засуджених** у залах судових засідань (загородження зі скла чи органічного скла).

Маршрут конвоювання обвинувачених (підсудних) — маршрут, яким обвинувачених (підсудних) доставляють з засуджених від камери до зали судових засідань.

Цей маршрут повинен бути цілком ізольованим, конвоювання здійснюється закритими для сторонніх осіб коридорами і сходами або окремим ліфтом (за наявності)⁸.

Державні та міжнародні вимоги щодо облаштування зазначених приміщень суду, а також права підсудних (засуджених), що перебувають у будівлі суду, дивись у розділі II.

⁸ Про затвердження Інструкції з організації конвоювання (...), п. 13, див. прим. 2.

Розділ II

СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ОСІБ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У ПРИМІЩЕННЯХ СУДІВ ДСА УКРАЇНИ

2.1. Заборона катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання

Стаття 3 Європейської конвенції з прав людини визначає, що нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню. Це саме визначають **стаття 28 Конституції України** і **стаття 2 Конвенція проти катувань**⁹.

Право на свободу від катувань абсолютне, що означає, що одні /самі виключні/виняткові обставини, хоч би якими вони були — стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан — не можуть бути виправданням катувань. Наказ вищого начальника або державної влади не може служити виправданням катувань.

Правила застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань (зокрема конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, до (...) судів, перелік яких визначається Міністром внутрішніх справ України, та відповідних установ виконання покарань, попереднього ув'язнення (крім гауптвахт) та ізоляторів тимчасового тримання, а також охорону їх у залі суду) визначені Постановою

⁹ Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

¹⁰ (...) Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, апеляційних судів з розгляду цивільних і кримінальних справ, місцевих загальних судів, п. 3¹ розділу VIII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про Національну гвардію України".

КМУ від 20 грудня 2017 р. №1024 «Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями НГУ під час виконання службових завдань».

Під час конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, а також під час забезпечення охорони осіб, які тримаються під вартою, під час судових засідань, військовослужбовці НГУ до цих осіб у певних випадках застосовують кайданки¹¹. Проте, заборонено застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску¹².

Деякі ознаки порушення цього права, які можна виявити під час відвідування судів:

- ▶ протиправне застосування до (підсудних), засуджених осіб фізичної сили з боку конвою чи інших затриманих осіб, зокрема: протиправне застосування сили, спеціальних засобів чи вогнепальної зброї (без наявності законних підстав), зокрема під час конвоювання або перебування особи в приміщеннях суду;
- ▶ використання стримувальних засобів без наявності законних підстав та обґрунтованої потреби або використання непередбачених законодавством стримувальних засобів (мотузок, пластикових стяжок тощо);
- ▶ зазнання шкоди від інших осіб, що присутні під час конвоювання чи в приміщеннях суду;
- ▶ тримання особи в умовах з недотриманням мінімальних стандартів належного поводження, зокрема, коли нема доступу до проточної та питної води, опалення та кондиціонування повітря, доступу до санітарного вузла тощо;
- ▶ нема камер відеоспостереження на входах до приміщення, в кімнаті конвою, коридорах та інших приміщеннях суду, де можуть перебувати утримувані особи¹³.

Перелік ознак не є вичерпним.

¹¹ Закон України «Про Національну гвардію України» п. 3⁴ розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про Національну гвардію України».

¹² Постанова КМУ від 20 грудня 2017 р. №1024 «Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями НГУ під час виконання службових завдань», п. 8(2).

¹³ Про затвердження Інструкції з організації конвоювання (...), п. 15, див 2.

Достатній житловий простір у камерах

Беручи до уваги той факт, що Європейський суд з прав людини неодноразово зазначав, що недостатній розмір простору в камерах може бути визнаний як порушення статті 3 Європейської конвенції з прав людини¹⁴, ці норми варто перевіряти з боку порушення цієї статті.

Площа кожної камери для підсудних (засуджених) повинна бути не менше ніж 4,0 м²¹⁵. У блоці, де розміщені камери для підсудних (засуджених), необхідно передбачати спеціальний санвузол для підсудних. Обладнання санвузла: умивальник, унітаз та урна для сміття¹⁶.

Проте, ці норми, визначені українським законодавством, не відповідають міжнародним рекомендаціям, а саме зазначеним Європейським комітетом з питань запобігання катуванням і нелюдському чи такому, що принижує гідність, поведженню і покаранню (КЗК). У п. 43¹⁷ Другої загальної доповіді КЗК погоджується, що «питання розумного розміру камери поліції **(або будь-якого іншого типу приміщення для затриманих/ув'язнених)** — складне питання. (...) Нижчезазначений критерій (вважається бажаним рівнем, а не мінімальним стандартом) наразі використовується під час оцінення камер поліції, **призначених для одноразового розміщення протягом кількох годин: приблизно 7 квадратних метрів, 2 метри або більше між стінами, 2,5 метра між підлогою та стелею**».

До неналежних умов утримання (перебування) осіб у приміщеннях суду можна віднести:

- ▶ недотримання вимог площі **камер для підсудних (засуджених)** (має бути не менше ніж 4 м² на кожну особу);
- ▶ недостатня кількість камер для підсудних (засуджених);
- ▶ брак постійного доступу до питної та проточної води;
- ▶ нема санвузла або вільного доступу до туалету;
- ▶ невідповідність умов утримання під час судових засідань (наявність заґратованих / металевих кліток);

¹⁴ Наприклад, «Монір Лотфі проти Кіпру» (заява [37139/13](https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-210680)), <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-210680>.

¹⁵ ДБН В.2.2-26:2010. Будинки і споруди. Суди, 5.11, <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-784>

¹⁶ ДБН. Будинки і споруди. Суди (див. прим. 3), 6.5.2.

¹⁷ Друга загальна доповідь КЗК [СРТ/Inf (92) 3], <https://rm.coe.int/1680696a3f>.

- ▶ нема можливості вживати їжу за тривалого перебування в суді або незабезпечення обвинувачених (підсудних), засуджених, яких доставляють до суду з пенітенціарних установ, харчуванням;
- ▶ утримання засуджених (підсудних) у приміщеннях без належного освітлення, без вентиляції, без опалення (в холодну пору року).

Перелік ознак не є вичерпним.

Металеві клітки в залах засідання суду

Станом на сьогодні, ДБН В2.2–26:2010 встановлюють розміри металевих загороджувальні ґрат, що захищають з усіх боків місце для розміщення підсудних під час проведення судових процесів у залах судових засідань для розгляду кримінальних справ.

Ці норми також визначають, що за проектування зони для утримання підсудних під час проведення судового процесу в залах засідань для розгляду кримінальних справ **замість металевих загороджувальних ґрат можливе використання кабіни** для розміщення підсудних з **огоорожею зі спеціального захисного скла. Площа кабіни**, при цьому, визначається з розрахунку не менше ніж 0,8 м² на одного підсудного.

Своєю чергою, **Інструкція з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних)**¹⁸ дозволяє використання стаціонарних металевих загороджень у залах судових засідань місць для тримання обвинувачених (підсудних), засуджених до повної їх заміни загородженням зі скла чи органічного скла.

Питання тримання підсудних (засуджених) у металевих клітках під час судових засідань обговорено в **Європейському суді з прав людини**.

Наприклад, у рішенні ЄСПЛ «Свінаренко і Сляднєв проти Росії» (Заяви № 32541/08 та 43441/08); Eur. Ct. of H.R. (2014), ECHR) суд зазначив, **що тримання особи в металевій клітці під час суду становить порушення статті 3 Європейської конвенції з прав людини:**

138 Незалежно від конкретних обставин цієї справи, Суд наголошує, що сама суть Конвенції — повага до людської гідності, і що предмет і мета Конвенції, як інструменту захисту окремих людей, вимагають, щоб її положення тлумачилися та застосовувалися так, щоб зробити її гарантії реальними та дієвими. Тому Суд вважає, що **тримання людини в металевій клітці під час судового процесу само по собі є образою людської гідності в**

¹⁸ Про затвердження Інструкції з організації конвоювання (...), див. прим. 2.

порушення статті 3, враховуючи об'єктивно принизливу природу такого поведіння, несумісної зі стандартами цивілізованої поведінки, провідної ознаки демократичного суспільства.

Тому важливо постійно нагадувати відповідальним особам і керівництву ДСА України про необхідність якнайшвидшою замінити металевих кліток на кабіни з огорожею зі спеціального захисного скла.

2.2. Право на безпечні умови перебування в суді

Стаття 160 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» зазначає, що забезпечує охорону та підтримання громадського порядку в судах Служба судової охорони. Це стосується підтримання громадського порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, а також охорону приміщень суду, органів та установ системи правосуддя, виконання функцій щодо державного забезпечення особистої безпеки суддів та членів їхніх сімей, працівників суду і забезпечення в суді безпеки учасників судового процесу.

Конвоювання та тимчасове утримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених здійснюється відповідно до вимог Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів, затвердженої спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, ДСА України, Генеральної прокуратури України від 26.05.2015 № 613/785/5/30/29/67/68, а також Положення з організації конвоювання військовими частинами (підрозділами) Національної гвардії України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 24.12.2019 № 1090.

Військова частина, або орган внутрішніх справ, що обслуговує відповідний суд, складає **план охорони** на цей суд. План охорони складається зі схеми охорони, таблиця постів, інструкцій начальника варти, його помічників та бойового розрахунку для дій у разі надзвичайних обставин і подій (нападу, втечі, непокори, пожежі, аварії тощо)¹⁹.

¹⁹ Про затвердження Інструкції з організації конвоювання (...), п. 17, див. прим. 2.

Пожежна безпека

Правила пожежної безпеки в приміщеннях суду регулюються ДБН В.2.2–26:2010. Будинки і споруди. Суди²⁰, а також наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні».

Ознаками порушень цього права в суді можуть бути:

- ▶ відсутня судова охорона²¹;
- ▶ порушено правила пожежної безпеки та вимог до експлуатації вогнегасників;
- ▶ не передбачено ізольованого маршруту для підсудних / засуджених²².

Перелік ознак не є вичерпним.

2.3. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу (ст. 49 Конституції України)

Відповідно до статті 49 Конституції України кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування.

Ознаками порушень цього права в суді можуть бути виявлені випадків:

- ▶ ненадання домедичної допомоги, якщо особа її потребувала або вимагала²³;
- ▶ відмова начальника варти негайно викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги у разі скарги обвинуваченого (підсудного), засудженого на погіршення стану здоров'я під час судового засідання;

²⁰ ДБН. Будинки і споруди. Суди (див. прим. 3), п. 7.2

²¹ Спільний наказ Державної судової адміністрації України та Служби судової охорони від 30.01.2020 № 43/61 про затвердження Примірних правил пропуску осіб до будинків (приміщень) судів, органів та установ системи правосуддя та на їх територію транспортних засобів (редакція від 26.08.2021).

²² Про затвердження Інструкції з організації конвоювання (...), п. 113, див. прим. 2.

²³ Про затвердження Інструкції з організації конвоювання (...), п. 28, див. прим. 2.

- ▶ перешкоджання конвою чи третіх осіб негайній госпіталізації обвинуваченого (підсудного), засудженого до найближчого закладу охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування, у разі, якщо рішення про таку госпіталізацію ухвалив лікар бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- ▶ нестача медичних препаратів (укомплектованих аптечек невідкладної медичної допомоги) для надання домедичної допомоги особам у разі потреби) або прострочений термін дії ліків в аптечках. *(Склад аптечки для домедичної допомоги не визначено, можна орієнтуватися на аптечку водія)²⁴.*

Перелік ознак не є вичерпним.

2.4. Порушення прав людей з інвалідністю

Згідно зі **статтею 26 Закону України** «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», підприємства, установи та організації зобов'язані створювати умови для безперешкодного доступу осіб з інвалідністю (зокрема осіб з інвалідністю, які використовують засоби пересування та собак-поводирів) до об'єктів фізичного оточення.

Відповідно до вимог **пункту 4.2 ДБН В.2.2–40:2018** «Інклюзивність будівель і споруд», доступність для маломобільних груп населення (МГН) повинна забезпечуватися фізичною можливістю і зручністю потрапляння та пересування об'єктом, прилеглою територією, отримання послуг; фізичною безпекою у разі потрапляння на об'єкт та пересування в ньому, прилеглою територією, отримання послуг; можливістю вільного отримання інформації про об'єкт і надавані послуги; вільною навігацією (орієнтуванням) по об'єкту та прилеглою територією. Окрім того, у проектуванні об'єктів, доступних для МГН, повинні бути забезпечені, зокрема, доступність місць цільового відвідування, безперешкодність переміщення всередині будинків і споруд, безпека шляхів руху (зокрема евакуаційних) і можливість евакуації людей в безпечну зону (з урахуванням особливостей осіб з інвалідністю).

Окрім того, **пункт 5.3.1** зазначає, що похил відкритих пандусів на шляхах руху і біля входу до будівлі повинен бути не більше ніж 8 %

²⁴ Наказ МОЗ України №187 від 07.07.1988, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0465-98#Text>.

(1:12) (для розрахунку максимального похилу і довжини пандуса слід керуватися додатком Д). Ширина пандуса повинна бути в просвіті не менше ніж: за однобічного руху 1,2 м, за двобічного — 1,8 м.

Відповідно до вимог **пункту 5.7 ДБН В2.2–26:2010**, шлях руху маломобільних груп населення від автостоянки до дверей центрального входу в будинок слід обладнати спеціальними пристроями (поручнями, доріжками, пандусами або підіймальними пристроями), контрастними за кольором та тактильною фактурою, які полегшують пересування та орієнтацію людям з обмеженими можливостями руху та вадами зору.

Права людей з інвалідністю також регулюються вимогами ДБН В2.2–26:2010²⁵, Конвенції про права осіб з інвалідністю²⁶.

Згідно зі **статтею 9 Конвенції про права осіб з інвалідністю** держави-учасниці вживають належних заходів для забезпечення особам з інвалідністю доступу нарівні з іншими до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об'єктів і послуг, відкритих або таких, що надаються населенню, як у міських, так і сільських районах.

Ознаками порушень цього права в суді можуть бути:

- ▶ технічні умови приміщення суду не пристосовані для переміщення осіб з обмеженими можливостями;
- ▶ центральний вхід суду не обладнано пандусом;
- ▶ нема кнопки виклику працівника суду для осіб з обмеженими можливостями;
- ▶ нема спеціально відведеного місця для осіб з обмеженими можливостями;
- ▶ унеможливлений доступ осіб з обмеженими можливостями до другого та третього поверхів будівлі суду, де розташовані зали судових засідань.

Перелік ознак не є вичерпним

²⁵ ДБН. Будинки і споруди. Суди (див. прим. 3).

²⁶ Україна ратифікувала 16.12.2009.

2.5. Право на ефективні засоби юридичного захисту (статті 40, 57, 59 Конституції України)

Право, визначене **статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статтями 40, 57, 59 Конституції України**, охоплює право на професійну правничу допомогу, на отримання інформації про свої права та обов'язки, право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади.

Відповідно до пункту **6.5 ДБН В2.2–26:2010**, може передбачатися кімната для роботи адвоката з підсудним (засудженим), що також може призначатись і для проведення обшуку осіб, що були взяті під варту в залі судових засідань. Кімнату для роботи адвоката з підсудним (засудженим), камеру для проведення обшуку належить обладнувати так, як і камери для утримання підсудних (засуджених)²⁷. Додатково встановлюється стіл та лава, щільно скріплені з підлогою та стінами.

Відповідно до пункту **6.4.5 ДБН В2.2–26:2010**, поряд із приміщеннями канцелярії необхідно передбачати окремі приміщення для роботи з матеріалами справ — для юристів (адвокатів, прокурорів) і громадян. Приміщення для вивчення справ юристами (адвокатами, прокурорами) слід передбачати площею не менше ніж 12,0 м² із розрахунку не менше ніж одне приміщення на десять суддів.

²⁷ Див. п. 5 розділу II методичних рекомендацій.

Розділ III

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГОВОГО ВІДВІДУВАННЯ

3.1. Початок відвідування

Моніторингові візити до судів проводяться відповідно до Регламенту з організації та здійснення регулярних відвідувань місць несвободи для виконання функцій національного превентивного механізму в Україні, затвердженого наказом Уповноваженого Верховної Ради України від 02.06.2023 № 60.15/23.

Перед проведенням відвідування НПМ необхідно проаналізувати інтернет-портал судової влади України²⁸ для визначення днів і часу, коли в суді розглядають кримінальні справи. Виконання цієї рекомендації дасть змогу поспілкуватися з більшою кількістю осіб, яких доставляють до суду, а також на практиці перевірити дотримання їхніх прав у суді. Відвідування НПМ суду бажано починати о 8:00 або, враховуючи проведений аналіз інтернет-порталу судової влади України, за 30 хвилин до початку розгляду кримінальної справи в суді.

Порядок відвідування НПМ приміщень суду залежатиме від кількісного складу моніторингової групи (якщо у складі 4 і більше членів моніторингової групи, доцільно розділитися на дві групи, щонайменше по 2 особи). У формуванні робочого складу групи НПМ важливо намагатися дотримуватися гендерного балансу. Наявність і чоловіків, і жінок у групі НПМ може стати суттєвою перевагою у спілкуванні з особами, що утримуються в приміщеннях суду. Затримані та персонал можуть віддавати перевагу розмові з чоловіком або жінкою, залежно від конкретного питання. Наприклад, засуджені (підсудні) жінки можуть відмовитися говорити про можливе сексуальне насильство з представниками чо-

²⁸ Судова влада України, <https://court.gov.ua/assignments/>.

ловічої статі. Отже, гендерно збалансована команда збільшить можливість досягти повного розуміння умов утримання²⁹.

Перед входом до приміщення суду необхідно:

- ▶ записати дату та точний час початку візиту;
- ▶ перевірити наявність відповідної вивіски із зазначенням точної назви суду;
- ▶ сфотографувати вхід та вивіску та занотувати інформацію, чи вони є.
- ▶ оцінити доступність центрального входу і під'їзду до нього для маломобільних груп населення та людей з обмеженими можливостями руху та вадами зору.

Відвідування НПМ має тривати стільки, скільки необхідно для виконання професійної роботи. Воно може бути достатньо довгим, щоб група НПМ могла поспілкуватися з відповідальними особами суду і репрезентативною вибіркою підсудних (засуджених), а також оглянути приміщення суду. Проте група НПМ повинна пам'ятати, що візити можуть порушити або перешкодити роботі працівників суду чи конвою, які відповідають за підсудних (засуджених) осіб. Тому важливо знайти баланс між потребою в ефективному моніторингу та обмеженнями, що властиві цьому типові установ.

3.2. Спілкування з керівником закладу

Під час першого спілкування з головою суду, керівником апарату суду, начальником конвою, керівник групи НПМ має вчинити такі дії:

- ▶ повідомити про мету і порядок проведення візиту, склад моніторингової групи, дотримання умов конфіденційності щодо інформації, отриманої під час відвідування;
- ▶ пояснити методи роботи групи НПМ, зокрема абсолютну необхідність конфіденційної бесіди із засудженими (підсудними) без третіх осіб;

²⁹ The Association for the Prevention of Torture. Monitoring places of detention: a practical guide., с. 72, <https://www.apt.ch/sites/default/files/publications/monitoring-guide-en.pdf>.

- ▶ передати перелік документів (інформації), з якою група буде знайомитися під час огляду суду, щоб керівник апарату суду забезпечив доступ до цих документів (інформації);
- ▶ з'ясувати, яка кількість осіб утримується в приміщенні для підсудних (засуджених), зокрема за категоріями:
 - неповнолітніх (хлопці / дівчата);
 - затриманих за підозрою у скоєнні злочину (жінки / чоловіки);
 - взятих під варту (жінки / чоловіки);
 - іноземці (жінки / чоловіки / діти);
- ▶ з'ясувати, скільки разів на тиждень доставляють для участі в судових засіданнях осіб, які утримуються в пенітенціарних установах.

У разі недопуску учасників групи НПМ до місця несвободи, створення перешкод у роботі групи НПМ, ненадання інформації, копії документів тощо, керівник групи НПМ повідомляє про це відповідного представника Уповноваженого, правоохоронні органи, Департамент НПМ та складає стосовно особи (осіб), яка перешкоджає у відвідуванні, протокол про перешкоджання діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини³⁰. Керівник групи також складає повідомлення про вчинення кримінального правопорушення за ознаками кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачена в статті 344 Кримінального кодексу України³¹. Після забезпечення умов для безперешкодного проведення відвідування НПМ, група НПМ продовжує розпочату роботу.

3.3. Спількування із засудженими (підсудними)

Відповідно до пункту 5 статті 191 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», опитування осіб здійснюється за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можли-

³⁰ Стаття 188–40 Кодексу України про адміністративні правопорушення (невиконання законних вимог Уповноваженого ВРУ з прав людини або представників Уповноваженого ВРУ з прав людини).

³¹ Регламент з організації та здійснення регулярних відвідувань місць несвободи для виконання функцій національного превентивного механізму в Україні, затвердженого наказом Уповноваженого Верховної Ради України від 02.06.2023 № 60.15/23, п. 5.2.

вість прослуховування чи підслуховування. Тому група НПМ повинна наполягати на конфіденційному спілкуванні із затриманими особами без присутності інших затриманих, конвою чи працівників суду.

Перед тим як почати спілкування із затриманою особою, підсудними (засудженими) представники групи НПМ мають назвати себе (своє ім'я, прізвище, посаду), повідомити затриману особу, що вони представляють національний превентивний механізм та роз'яснити його суть, права та повноваження. Важливо також пояснити, що група НПМ робити не може (наприклад, обговорювати із суддею деталі кримінального обвинувачення засудженого (підсудного), або ж приймати від останніх будь-які речі чи предмети).

За будь-яких обставин групі НПМ заборонено приймати або передавати особам, які утримуються в приміщенні для підсудних (засуджених) та конвою, будь-які речі та предмети.

Якщо затримана особа попросить групу НПМ щось зробити, необхідно зазначити, що це заборонено правилами, яких мають дотримуватися члени моніторингової групи.

Орієнтовний перелік питань, які можуть бути поставлені затриманим особам, — корисний інструмент для забезпечення гарантії, що є всі важливі елементи розмови. Однак група НПМ повинна мати достатньо часу для інтерв'ю, щоб засуджені (підсудні) могли почуватися невимушено. Якщо занадто суворо дотримуватися переліку питань, це може викликати в опитуваної особи відчуття нещирості й небажання продовжувати розмову. Слід будь-яким чином уникати всього, що нагадує допит.

Під час інтерв'ю важливо відмовитися від такого формулювання питань, що може вплинути на відповідь особи чи спонукати її до певної відповіді.

Важливий аспект — гендерний баланс групи. Позитивна практика — інтерв'ю, де представник групи НПМ і опитувана особа однієї статті.

Що необхідно врахувати під час спілкування із засудженими (підсудними)

- ▶ Завжди починайте з обговорення конфіденційності інформації. Запевніть особу, що без її дозволу ви не будете виголошувати її ім'я за межами цього інтерв'ю.
- ▶ Уникайте навідних питань, тобто питань, які припускають якусь певну відповідь. Наприклад, питання «Чи були до вас застосовані катування під час перебування в?» можна вважати навід-

ним питанням, але питання «Чи відбулося з вами що-небудь?» не таке. Важливо, щоб усі свідчення були надані опитуваною особою, а не представником групи НПМ.

- ▶ Якщо людина плутається у відповідях чи свідченнях, це не завжди означає, що вона бреше. Можливо, вона не зрозуміла запитання або ж знітилася. У разі потреби ви можете запитати те саме іншими словами.
- ▶ Проявляйте повагу й увагу до опитуваної особи, не перебивайте її.
- ▶ У жодному разі не застосовуйте тиск на опитувану особу, якщо вона не хоче розповідати про деякі аспекти свого життя. Ви не знаєте які саме події можуть бути занадто травматичними і чому людина не хоче розповідати деталі.
- ▶ Не закінчуйте бесіду раптово. Краще завершити інтерв'ю найменш травматичною темою.

Якщо на момент відвідування підсудні (засуджені) особи будуть перебувати у спецтранспорті, очікуючи судового засідання, група НПМ повинна повідомити конвой про необхідність вивести осіб до приміщення суду для конфіденційного спілкування.

Обмеження, запропоновані працівниками суду чи конвоем з міркувань особистої безпеки групи НПМ, повинні бути ретельно розглянуті, але лише група НПМ має вирішити, дотримуватися їх чи ні. Найкраще, якщо керівник групи обговорить це з усіма учасниками до початку відвідування НПМ.

Орієнтовний перелік питань, які можуть бути поставлені **затриманим особам, наведений в Анкеті для спілкування з утриманими особами в суді**. (Додаток 4 до цих методичних рекомендацій).

3.4. Огляд місця несвободи

Моніторинг проводиться за участю персоналу суду (бажано одна особа на кожну підгрупу моніторингової групи).

Якщо моніторингова група розділяється на дві підгрупи, перша відразу вирушає до приміщення для підсудних (засуджених) і конвоем для спілкування із затриманими, а друга — оглядає приміщення зал суду.

Моніторингове відвідування бажано розпочинати з двору приміщення суду, а саме із заїзду спецтранспортів і рухатися по маршруту, який проходять затримані особи, коли прибувають до суду та зал судового засідання.

Так група НПМ зможе оцінити, як саме затримані потрапляють до камер, зал судових засідань, з ким вони контактують і які обов'язкові процедури вони мають пройти до поміщення в камери, зал судових засідань.

Кількість камер для підсудних (засуджених) має бути передбачена, виходячи з розрахунку три камери на кожен зал судових засідань для розгляду кримінальних справ. Згідно із завданням на проектування, кількість камер для підсудних (засуджених) може бути збільшена для забезпечення роздільного розміщення чоловіків і жінок, дорослих та неповнолітніх, а також ізольованого тримання осіб, яким заборонено спілкуватися між собою.

Площа кожної камери для підсудних (засуджених) повинна бути не менше ніж 4,0 кв. м³².

Приміщення камери для утримання підсудних (засуджених) повинні бути обладнані: лавами, металевими ґратами на вікнах, зовнішніми запорами на дверях. Двері повинні бути обладнані оглядовими віконцями з металевими ґратами. Усі двері мають відчинятися в бік коридору. Доступ до замків камер з боку підсудних (засуджених) виключається.

У блоці, де розміщені камери для підсудних (засуджених), необхідно передбачати спеціальний санвузол для підсудних, який повинен бути обладнаний умивальником, унітазом та урною для сміття.

Кімната для роботи адвоката з підсудним (засудженим) має бути обладнана так, як і камери для утримання підсудних (засуджених).

Група НПМ має пересвідчитися, що під час перебування в камерах засуджені (підсудні) мають доступ до питаної води і санітарних вузлів.

Зали засідання суду

Вимоги до зал засідання суду дивись у розділі II, пункт 2.5.

3.5. Аналіз документації

Під час відвідування судів важливо ознайомитися з такою документацією:

- ▶ кількість письмових заявок судів, на підставі яких проводиться конвоювання затриманих і взятих під варту осіб, та кількість

³² Більше про вимоги до рекомендацій КЗК дивись на ст. 12.

фактично доставлених осіб для участі в судових засіданнях (місяць, квартал);

- ▶ наказ про прийняття суду для обслуговування та встановити підрозділ, який його обслуговує;
- ▶ акт міжвідомчої комісії про прийняття для обслуговування суду;
- ▶ інформація про керівництво суду та особовий склад працівників (комплект / некомплект);
- ▶ Інформація про вжиті заходи судом щодо усунення недоліків, виявлених НПМ у ході попередніх відвідувань (листування між ТУ ДСАУ та судом тощо).

3.6. Підбиття підсумків за участю керівництва установи

Після проведення відвідування група НПМ має обов'язково зустрітися з головою суду або його заступником для підбиття підсумків. У разі потреби група НПМ може спочатку попросити вільне приміщення, де обговорить результати відвідування між собою, а тоді перейде до розмови з керівництвом суду.

Під час зустрічі необхідно повідомити голову суду про попередні результати відвідування, загальну інформацію про хід перевірки та основні зауваження, які виявила моніторингова група під час роботи.

Додатково можна озвучити попередні рекомендації щодо усунення виявлених недоліків. Також треба зазначити позитивні моменти, виявлені в ході відвідування НПМ, та передові практики, які можна запровадити і в інших судах, якщо такі були виявлені під час перевірки.

Наприкінці зустрічі потрібно подякувати голові суду за сприяння у проведенні перевірки. Повідомити, що для опрацювання та вивчення отриманої інформації потрібен час і пізніше йому буде скерований розширений звіт із зазначенням виявлених недоліків і пропозицій щодо їх усунення.

За результатами відвідування готується звіт згідно з рекомендаціями, наведеними у Додатку 5 до цих методичних рекомендацій.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1 Анкета фіксації результатів відвідування НПМ приміщень суду

Повна назва суду:

Дата відвідування НПМ: _____

Адреса розміщення суду (вулиця, номер будинку, населений пункт, область, індекс): _____

Час початку: ___ год _____ хв Час завершення: ___ год ___ хв

Чи є на вході до адмінбудівлі суду вивіска із зазначенням його повної назви: Так ___ Ні ___

Отримання доступу до місця несвободи

Чи надано групі НПМ безперешкодний доступ до суду

Так ___ Ні ___

Якщо ні, хто перешкодив отримати доступ до суду (*посада, П. І. Б. особи, яка перешкоджала*)

Час звернення до службової особи (чергового)

Час отримання доступу до суду (час, коли групу допустили до суду)

Спілкування з головою суду (керівником апарату суду або його заступником)

П. І. Б. голови суду (керівника апарату):

Номер телефона: _____

П. І. Б. та посада службової особи суду, яка супроводжуватиме групу під час огляду суду:

Номер телефона: _____

Кількість осіб, які перебувають у суді на момент відвідування

№	З них за категоріями	Кількість	Примітка (категорії обрані для спілкування)	Чоловіки / жінки
1	Особи, які потребують безперервного лікування			
2	Неповнолітні			
3	Затримані за підозрою у скоєнні злочину			
4	Затримані за скоєння адміністративного правопорушення			
5	Взяті під варту			
6	Відбувають адміністративний арешт			
7	Іноземці			

Кількість заявок суду на конвоювання ув'язнених / засуджених (тиждень, місяць)

Кількість доставлених ув'язнених / засуджених до суду на підставі заявок на конвоювання (тиждень, місяць)

Спілкування з особами, утримуваними в суді

Опитати осіб за переліком питань, зазначеним у **Додатку 2** до карти спостереження і відповідно до п. 4.3 розділу IV цих рекомендацій

№	П. І. Б. особи	№ камери	Категорія	Питання для уточнення / реагування

Огляд приміщень суду

Огляд приміщень (кімнат) для тримання підсудних (засуджених)

Кількість та передбачена місткість

Приміщення/ камери	Наявність санвузла (+/-)	Питна вода (+/-)	Кількість / розміри вікон	Площа / об'єм повітря на одну особу (кв. м/куб. м)	
				фактична	нормативна
					> 4кв. м / 9-12 куб. м

Облаштування приміщень / камер:

Устаткування	Є/немає (+/-), кількість
лави (стільці)	
стіл	
дерев'яна підлога	
матеріал / покриття стін	

Освітленість:

Стан / тип освітлення	Достатнє / недостатнє (+/-)
Природне	
Штучне	

Вентиляція, кондиціювання та опалення:

Тип вентиляції	Функціонує / не функціонує (+ -)
приливо-витяжна	
примусова механічна	
температура повітря (не нижче від +18 °C)	
рівень вологості (_____)	

Функціональні приміщення:

Назва приміщення	Наявність (+/-)
санвузол: ▶ унітаз ▶ умивальник ▶ урна для сміття	
приміщення для спілкування підсудного з адвокатом (чи забезпечується конфіденційність спілкування)	

Наявність у приміщеннях непритаманних речей (гир, бинтів, протигазів, мотузок, резинових джгутів тощо)

Кількість та облаштованість залів судових засідань:

Зала	Площа зали (кв. м)	Підзона для підсудних і конвою (кв. м, матеріал огорожі)	Вентиляція (+/-)	Примітки

Створення умов для забезпечення участі в судовому засіданні людей з особливими потребами (поручні, пандуси, сходові підйоми, нема порогів)

Поручні (+/-)	Пандуси (+/-)	Сходові підйоми (+/-)	Пороги (+/-)

Додаткова інформація, яку отримано під час відвідування

ДОДАТОК 2

Алгоритм дій у разі виявлення ознак неналежного поведження

У разі виявлення під час відвідування НПМ випадків жорстокого, нелюдського поведження, катування, інших порушень прав утримуваних у місці несвободи осіб, зокрема тих, що становлять загрозу життю та здоров'ю таких осіб, керівник групи НПМ вживає невідкладних заходів для припинення порушення та/або виклику екстрених служб правоохоронних органів, охорони здоров'я, надзвичайних ситуацій, служби у справах дітей тощо та залишається на місці до їхнього прибуття.

За умови, якщо це можливо, група НПМ документує (фіксує) виявлені ознаки катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження та покарання відповідно до стандартів Стамбульського протоколу³³.

³³ П. 5.4. Регламенту організації та здійснення регулярних відвідувань місць несвободи для виконання функцій національного превентивного механізму, затвердженого наказом Уповноваженого Верховної Ради України від 02.06.2023 № 60.15/23.

ДОДАТОК 3

Орієнтовний маршрут відвідування

Огляд приміщень суду бажано починати з приміщення для підсудних (засуджених) і конвою. Під час огляду приміщень бажано рухатися маршрутом, який проходять затримані особи, коли прибувають до суду та зал судового засідання. Так група НПМ зможе оцінити, як саме затримані потрапляють до камер, зал судових засідань, з ким вони контактують і які обов'язкові процедури вони мають пройти до поміщення в камери, зал судових засідань.

Порядок відвідування НПМ до приміщень суду залежатиме від кількісного складу групи НПМ (якщо в складі 4 і більше членів групи НПМ, доцільно розділитися на дві групи, щонайменше по 2 особи). Якщо група НПМ розділяється на дві підгрупи, перша відразу вирушає до приміщення для підсудних (засуджених) та конвою для спілкування із затриманими, а друга — оглядає приміщення зал суду.

ДОДАТОК 4

Анкета для спілкування з утримуваними особами

Запитання в цій анкеті орієнтовні й можуть бути сформульовані інакше, а також поставлені в різному порядку, для забезпечення максимального природнього плину інтерв'ю.

№	Запитання	
1	Чи є бажання спілкуватись, якщо ні, то з якої причини?.	
2	П. І. Б., рік народження, громадянство?	
3	Скільки разів вас доставляли до суду, звідки (з якої установи)?	
4	Яким транспортом вас доставляли до суду, в яких умовах?	
5	Чи надягали наручники або застосовували інші засоби (коли, які)?	
6	Як поводитися під час руху до (з) суду конвоїри (вартові)?	
7	Чи потребуєте ви медичної допомоги? Якщо так, як довго, чи зверталися по неї до складу конвою або судді, які були наслідки?	
8	Як довго перебуваєте в суді (коли виїхали та коли повернулися до місця утримання)?	
9	Як забезпечується ваше харчування в день участі в судовому засіданні?	
10	Чи видавали в місці попереднього ув'язнення продукти на заміну гарячої їжі в день участі в судовому засіданні? Якщо так, то які (вид, кількість, якість)?	
11	Чи є можливість конфіденційно побачитися із захисником. Якщо так, де, в яких умовах?	
12	Чи надавалася можливість скористатися туалетом?	
13	Чи дозволяють конвоїри курити? Якщо так, то де?	
14	Чи надається час для ознайомлення з матеріалами справи ?	
15	Чи є щось, що вас турбує, і ви хотіли б цим поділитися?	
16	Інше	

Примітки

1. Члени групи НПМ не мають права запитувати про хід розслідування та обставини кримінальної справи; оцінювати процесуальні дії слідчого, дізнавача та інших учасників кримінального процесу; фотографувати затриману особу, записувати розмову з нею на диктофон без її згоди.
2. Аркуш опитування заповнюється на кожну особу, з якою проводиться бесіда.

ДОДАТОК 5

Рекомендації щодо заповнення звіту за результатами проведення відвідування національного превентивного механізму до судів

За результатами планового та позапланового відвідування НПМ складається звіт та доповідна записка на ім'я Уповноваженого або керівника Секретаріату Уповноваженого відповідно до Регламенту організації та здійснення регулярних відвідувань місць несвободи для виконання функцій національного превентивного механізму, затвердженого наказом Уповноваженого Верховної Ради України від 02.06.2023 № 60.15/23.

ЗВІТ про результати відвідування

_____ (найменування місця несвободи)
_____.202_

_____ (місто), 202_ (рік)

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі — НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», _____.202_ група НПМ здійснено відвідування _____ (найменування місця несвободи).

Відвідування провели такі члени групи НПМ:

_____ П. І. Б., посада (керівник групи НПМ);

_____ П. І. Б., посада/ представник громадської організації.

_____ (найменування місця несвободи) міститься за адресою: (місто, вулиця, будинок тощо).

_____ (найменування місця несвободи) розраховане на перебування _____ осіб. У день відвідування у _____ (найменування місця несвободи) перебувало _____ осіб.

Попередні зауваження

Попереднє відвідування групи НПМ здійснено _____. За результатами попереднього відвідування НПМ виявлено порушення та недоліки: _____

(Відомості про виконання внесених пропозицій) _____.

(Виявлений позитивний досвід організації діяльності місця несвободи, який може бути поширено (за наявності): _____.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

(Висвітлення виявлених порушень і недоліків із зазначенням норми міжнародного та (чи) національного законодавства, опис виявлених порушень, їх наслідки, підтверджувальні документи, матеріали, результати опитування (фото) або інша додаткова інформація) (із зазначенням порушеного права та порядковим номером).

Катування та інші форми жорстокого поводження

1. _____
2. _____
3. _____

Порушення права _____

4. _____
5. _____
6. _____

Інші порушення _____

7. _____
8. _____
9. _____

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. _____
2. _____
3. _____

До звіту додаються такі документи та матеріали: (додаток).

Керівник групи НПМ

(посада)

(підпис)

(П. І. Б.)

ДОДАТОК 6

Нормативно-правові акти у сфері захисту прав засуджених (підсудних), що перебувають у судах

Конституція України

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text

Європейські пенітенціарні правила (2006)

Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями (ООН, 1957 року)

Основні принципи поводження з в'язнями
(Резолюція 45/111 Генеральної Асамблеї
ООН від 14 грудня 1990 року),
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_230#Text

Стандарти Європейського комітету з питань запобігання
 катуванням чи нелюдському або такому, що принижує
 гідність, поводженню чи покаранню (КЗК),
<https://www.coe.int/en/web/cpt/standards>

Кримінальний процесуальний кодекс України,
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

Закон України «Про безоплатну правову допомогу»,
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>

Закон України «Про попереднє ув'язнення»,
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text>

Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб
з інвалідністю в Україні», [https://zakon.rada.gov.ua/laws/
show/875-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text)

Постанова КМУ від 20 грудня 2017 р. №1024
«Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань»,
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF#Text>

ДБН В.2.2-40:2018 «Будинки і споруди. Інклюзивність будівель і споруд для маломобільних груп населення»,
https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_v_2_2_40/1-1-0-1832

Державні будівельні норми України В.2.2-26:2010
«Будинки і споруди. Суди»,
<https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-784>

Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні»,
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15#Text>

Спільний наказ Державної судової адміністрації України та Служби судової охорони від 30.01.2020 № 43/61 про затвердження Примірних правил пропуску осіб до будинків (приміщень) судів, органів та установ системи правосуддя та на їх територію транспортних засобів (редакція від 26.08.2021),
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0043750-20#Text>

Наказ МВС, Мін'юсту, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, ДСА України, Генпрокуратури від 26.05.2015 №613/785/5/30/29/67/68 «Про затвердження Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів»,
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0698-15#Text>

Національний превентивний механізм (НПМ) створено в Україні у 2012 році відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції ООН проти катувань (ФПКПК). Основна ідея НПМ полягає в запровадженні системи регулярних незалежних відвідувань будь-якого місця несвободи з метою запобігання та захисту утримуваних там осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання.

Здійснення функцій НПМ покладено на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Відвідування місць несвободи відбувається за моделлю «Омбудсмен+»: працівники Офісу Омбудсмена спільно з активістами громадянського суспільства.

В Україні функціонування НПМ забезпечує Департамент з питань реалізації Національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Інформацію про НПМ можна знайти за посиланням:
<https://ombudsman.gov.ua/>

UKR

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона нараховує 46 держав-членів, включно з усіма державами — членами Європейського Союзу. Усі держави — члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини — договору, спрямованому на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції у державах-членах.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE